

Nu wij een hooggeplaatste hogepriester hebben die de hemel is doorgegaan, Jezus, de Zoon van God, moeten we vasthouden aan het geloof dat we belijden. Want de hogepriester die wij hebben is er een die met onze zwakheden kan meevoelen, juist omdat hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld, met dit verschil dat hij niet vervallen is tot zonde. Laten we dus zonder schroom naderen tot de troon van de Genadige, waar we telkens als we hulp nodig hebben barmhartigheid en genade vinden

[Hebreeën 4:14-16 HSV]

Wie nadenkt over priesterlijk pastoraat komt al gauw bij het bijbelboek Hebreeën terecht. Niet alleen omdat het woord priester of een samenstelling daarvan er vijfendertig keer in voorkomt¹. Of omdat het hoofdthema van het boek het hogepriesterschap van de Here Jezus is. Maar ook omdat het boek zelf een oefening in pastoraat is. De schrijver noemt zijn boek een woord van ‘paraklèsis’ (13:22), wat vertaald kan worden met ‘vermaning’, of ‘ vertroosting’, of ‘bemoediging’. Het komt van een werkwoord dat, letterlijk vertaald, ‘erbij roepen’ betekent. En is dat niet de kern van het pastoraat?² Mensen die om wat voor reden dan ook geïsoleerd dreigen te raken van God en mensen er weer bij roepen? Of ze zichzelf nu op afstand plaatsen doordat ze zondigen of eigen wegen gaan, of dat ze het contact met de buitenwereld dreigen te verliezen door verdriet, verstoorde relaties of eenzaamheid. De schrijver van Hebreeën is bezorgd dat een deel van zijn lezers het spoor bijster raakt en wil hen weer terug roepen. En hij doet dat vooral door hen te wijzen op het hogepriesterschap van Jezus Christus. Wie daar los van komt, kan er alleen maar op achteruit gaan.

Aan de Hebreeën

We weten niet veel over het ontstaan van Hebreeën. In de vroege kerk wist men ook al niet wie de schrijver was.³ In de Herziene Statenvertaling staat er boven ‘De brief van de apostel Paulus aan de Hebreeën’, maar voor die aanname zijn weinig aanknopingspunten in het boek zelf te vinden.⁴ Het opschrift boven de oude handschriften is nogal algemeen: Aan de Hebreeën. Daarmee worden mensen met een Joodse achtergrond bedoeld.

¹ Zie het vorige hoofdstuk.

² Zo al Firet 1988 (de eerste druk was van 1968), pag. 118. Vergelijk Heitink 1979, pag. 55. Later bijvoorbeeld ook Louw 2000, pag. 71v.

³ ‘A review of the early history of this Epistle at once places in its true perspective the discussion on authorship, for it becomes immediately evident that there was no firm tradition on this matter in the earliest period.’ (Guthrie 1970, pag. 685).

⁴ ‘Most modern writers find more difficulty in imagining how this Epistle was ever attributed to Paul than in disposing of the theory.’ (Guthrie 1970, pag. 688).

Uit de vermaningen in het boek kun je opmaken dat het om Joodse christenen gaat die dreigen weer naar hun oude geloof terug te keren. Maar dat zou geen goede zaak zijn, want het nieuwe verbond is rijker dan het oude. 'De brief aan de Hebreeënen is geschreven aan joodse christenen die teleurgesteld raakten in hun nieuwe geloof en die ten gevolge van de vervolgingen waaraan ze bloot stonden en van de risico's die het christen-zijn met zich meebracht, wat afstand begonnen te nemen en zich afvroegen of dat oude joodse geloof toch niet veel beter was.' (Van den Berg 1995, pag. 100). Het joodse geloof was een gerespecteerde godsdienst in het Romeinse Rijk⁵, het christelijk geloof had die status nog niet bereikt. Christenen werden vaak met argwaan bekeken. Ze hadden geen zichtbare goden en deden niet mee aan de heidense offerfeesten.⁶ Joden die christen werden hadden het vaak extra moeilijk. In het Nieuwe Testament lezen we dat de tegenstand van het christelijk geloof vaak van joodse kant kwam.⁷ Voor christenen met een Joodse achtergrond moet dit niet gemakkelijk geweest zijn. Ze moesten sterk in hun schoenen staan. Toen het christendom zich steeds meer begon los te maken van het jodendom, verloren zij hun privileges.⁸ Leverde hun overgang naar het christelijk geloof niet alleen maar nadelen op? 'De schrijver van de brief aan de Hebreeënen wil zijn lezers een hart onder de riem steken en hun laten zien dat het helemaal geen verarming betekent als een jood christen wordt. Integendeel. Wie christen is, heeft een band met Jezus. En wat hij te bieden heeft, overtreft alle rijkdom van het Oude Testament ruimschoots.' (Van den Berg 1995, pag. 100). In materieel en sociaal opzicht hadden ze het misschien moeilijk, maar in geestelijk opzicht waren ze rijk.

De superioriteit van het nieuwe verbond

De schrijver van Hebreeënen laat zien dat het nieuwe verbond in alle opzichten beter is dan het oude door allerlei aspecten van het Oude Testament te vergelijken met de persoon en het werk van de Here Jezus. Deze uiteenzettingen worden telkens afgewisseld met vermaningen.⁹

De schrijver vergelijkt in de eerste hoofdstukken Jezus met de profeten, met de engelen en met Mozes. Hij betoogt dat het spreken van God door de profeten in het Oude Testament fragmentarisch was ('Op velerlei wijzen en langs velerlei wegen', 1:1) maar dat Hij zich nu definitief heeft uitgesproken in zijn Zoon ('nu in het laatst der dagen', 1:1 NBG'51), die de afstraling van zijn heerlijkheid is en de afdruk van zijn wezen (1:3). Als zodanig staat Jezus boven de engelen (1:5-14), door wie Mozes de wet ontvangen had (2:2). Maar Hij staat ook boven Mozes zelf, want die was een dienaar van God, maar Jezus is de Zoon (3:1-6). En een zoon is meer dan een dienaar.

De meeste aandacht gaat echter uit naar de vergelijking met de dagelijkse priesterdienst, eerst in de tabernakel en later in de tempel, en met de dienst van de hogepriester in het

⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/Religio_licita (28 juni 2016). Vergelijk Van de Kamp 2000, pag. 21v.

⁶ 1 Korintiërs 10:21; vergelijk Van de Kamp 2000, pag. 26.

⁷ Zie bijvoorbeeld Handelingen 17:5, 13; 23:12; 2 Korintiërs 11:24; Openbaring 2:9; 3:9.

⁸ Zie Van de Kamp 2000, pag. 26.

⁹ Zie bijvoorbeeld het overzicht in Reiling 2003, pag. 684v.

allerheiligste deel van de tempel op Grote Verzoendag (9:6v). Ook hier steekt Jezus met kop en schouders bovenuit. Hij verricht zijn dienst immers niet in een aards heiligdom, dat maar een zwakke afspiegeling is van de hemelse realiteit (8:5¹⁰), maar in de hemel, bij God Zelf. Zoals de schrijver zegt: 'De kern van mijn betoog is dat wij een hogepriester hebben die in de hemel plaatsgenomen heeft aan de rechterzijde van de troon van Gods majesteit en die de dienst vervult in het ware heiligdom, de tent die door de Heer en niet door mensenhanden is opgericht.' (8:1v). Hij wil vooral laten zien dat Jezus de eeuwige hogepriester is, die het volmaakte offer in het hemelse heiligdom heeft aangeboden, en zo de toegang tot God werkelijk ontsloten heeft (8:1-10:18).

Een eeuwige hogepriester

Maar hoe kan Jezus priester zijn? Volgens de wet van Mozes mochten alleen afstammelingen van Aäron, uit de stam Levi, priester zijn. Jezus was, als door Jozef erkende zoon (Mattheüs 1:25), afkomstig uit de koningsstam Juda (Hebreeën 7:14). In Israël kon de koning geen priester zijn en andersom. Koningen die toch probeerden op eigen gezag offers te brengen, werden door God bestraft.¹¹

Maar in Psalm 110 lezen we iets opvallends. Daar wordt over een koning¹² gezegd: 'De HEERE heeft gezworen en Hij zal er geen berouw van hebben: U bent Priester voor eeuwig, naar de ordening van Melchizedek.' (Psalm 110:4 HSV). Deze Psalm werd in de tijd van het Nieuwe Testament gelezen met het oog op de Messias.¹³ Ook de Here Jezus haalde deze Psalm in die zin aan.¹⁴ De Messias, de Christus¹⁵, is dus zowel koning als priester. Maar dan niet volgens de inzettingen in de wet van Mozes, want dat kon niet, maar op dezelfde manier als Melchizedek.

Melchizedek leren we kennen in Genesis 14:18-20. Verder wordt hij in het Oude Testament alleen genoemd in Psalm 110:4. Deze Psalm wordt letterlijk geciteerd in Hebreeën 1:13; 5:6 en 7:17 en vrij aangehaald in 5:10 en 7:21 (Gleason & Chirichigno 1983, lemma 186). Het weinige wat we van Melchizedek weten wordt in Hebreeën 7:1-10 maximaal benut om aan te tonen dat zijn priesterschap van een hogere orde is dan dat van Aäron. Het is geen priesterschap op grond van erfopvolging, maar op aanwijzing van God Zelf. Het wordt ook niet begrensd in de tijd door indiensttreding en dood; het is een eeuwig priesterschap. Wat dat betreft is hij 'aan de Zoon van God gelijkgemaakt' (7:3).

Zo toont de schrijver vanuit de Schrift aan dat de Christus zowel koning als priester is, en wel op een manier die de inzettingen van het oude verbond overstijgt. Niet alleen was dit al voorzien in Psalm 110, maar het voorbeeld van Melchizedek laat zien dat er al eerder een dergelijke koning-priester geweest is. Het is een reële mogelijkheid. Vader Abraham was er

¹⁰ Letterlijk: een kopie of afbeelding en een schaduw van de hemelse zaken.

¹¹ Saul (zie 1 Samuël 13:9-14) en Uzzia (2 Kronieken 26:16-21).

¹² Zie Psalm 110:2.

¹³ Van Bruggen 1988, pag. 278.

¹⁴ Zie Mattheüs 22:41-46; Marcus 12:35-37; Lukas 20:41-44.

¹⁵ 'Messias' is een Hebreeuws woord, vertaald in het Grieks is het 'Christus', en in het Nederlands Gezalfde. Mensen met een bijzondere opdracht worden in de Bijbel gezalfd met olie, als teken van de Heilige Geest. Zie Paul 2005, pag. 215.

al mee bekend, en heeft het priesterschap van Mechizedek ook erkend, wat blijkt uit het geven van de tienden (7:2, 9v).

Een meevoelende hogepriester

Een eeuwige hogepriester in een hemels heiligdom; hoogverheven en ver. Het zou afstandelijk en onbereikbaar kunnen klinken. Daartegenover benadrukt Hebreeën juist de pastorale kant van Jezus als hogepriester,¹⁶ zijn verwantschap met ons en zijn benaderbaarheid.¹⁷ Hij weet wat het is om te lijden en om te bidden en te smeken (5:7v). Hij weet ook wat het is om door het kwaad op de proef gesteld te worden. Niet alleen tijdens de verzoeking in de woestijn (Mattheüs 4:1-11 par), maar 'in alles'¹⁸ en 'op dezelfde wijze' als wij (4:15). 'De schrijver werkt uit wat een barmhartige hogepriester is (2,17-18): Jezus' solidariteit met Gods kinderen in hun aanvechtingen; zijn priesterlijke bewogenheid; zijn ervaring van verzoeken en lijden; zijn bekwaamheid om hen die verzocht worden te helpen.' (Van de Kamp 2010, pag. 131).

Maar er is een groot verschil: de verzoeken leidden bij Hem niet tot zonde (4:15) en het lijden bracht Hem niet tot wanhoop, ongehoorzaamheid of verbittering. Hij heeft juist gehoorzaamheid geleerd uit wat Hij heeft geleden (5:8). Alleen zo kon Hij 'voor allen die hem gehoorzamen' een 'oorzaak van eeuwig heil' (NBG'51), een 'bron van eeuwige redding' (NBV) worden.

Datgene waarin Hij anders is dan wij, zijn zondeloosheid en volmaakte gehoorzaamheid aan God, schept geen afstand, maar maakt het juist mogelijk dat Hij ons bij God kan brengen. 'Een hogepriester als hij hadden we ook nodig, iemand die heilig, schuldeloos en zuiver is, van de zondaars afgescheiden en ver boven de hemel verheven.' (7:26). Alleen Hij kan als mens in de directe nabijheid van God verkeren en kan zo zijn priesterdienst vervullen in het hemelse heiligdom, bij God Zelf, om daar het offer voor de verzoening van onze zonden aan te bieden.

Het hemelse heiligdom

Op verschillende plaatsen in de Bijbel komen we de gedachte tegen dat de aardse tempel een afspiegeling is van het ware heiligdom in de hemel. Mozes moest de tabernakel immers maken naar het voorbeeld dat hem op de berg getoond was.¹⁹ Het aardse heiligdom is naar het voorbeeld hiervan gemaakt, en is eerder een verwijzing naar de woonplaats van God dan de plaats waar Hij werkelijk verblijft. Ook bij de inwijding van de tempel in Jeruzalem beseft koning Salomo terdege dat God Zich in zijn genade in de tempel wil laten vinden, maar dat Hij niet echt woont in een huis dat door mensen is gemaakt (1 Koningen 8:27; 2 Kronieken 6:18). Het ware heiligdom is dus in de hemel, al moeten we niet proberen ons daarvan een voorstelling te maken. Het is immers een heiligdom 'niet met handen gemaakt', 'niet van

¹⁶ Zie bijvoorbeeld Thielman 2005, pag. 595v.

¹⁷ Vooral in 4:14-16 en 5:1-8.

¹⁸ Of: 'op allerlei manieren', Van de Kamp 2010, pag. 131.

¹⁹ Hebreeën 8:5; vergelijk Exodus 25:9, 40; 26:30; 27:8.

deze schepping' (9:11, 24). Het is de hemel zelf, waar God aanwezig is. Niettemin kan het 'de meerdere en meer volmaakte tabernakel' genoemd worden (9:11 HSV), want waar de dienst in de tabernakel naar verwees, is hier werkelijkheid.

Het is dus niet verwonderlijk dat als Johannes in Openbaring 4-5 in een visioen een blik in de hemel mag werpen, we verschillende onderdelen uit de tabernakel herkennen. Hij ziet God op zijn troon, omringd door gevleugelde wezens, zoals in het Oude Testament God sprak tot Mozes 'van boven het verzoendeksel, dat op de ark van de getuigenis ligt, van tussen de twee cherubs, die zich op de ark van de getuigenis zullen bevinden.'²⁰ Daarom wordt ook wel gezegd dat God 'tussen de cherubs troont'.²¹ Verder doen de zeven brandende fakkels (Openbaring 4:5) denken aan de lampen op de zevenarmige kandelaar, en de glazen zee (vers 6) is het equivalent van het koperen wasvat, ook wel 'de koperen zee' genoemd.²² Maar misschien nog opvallender is, dat er een aantal zaken ontbreken. Aanvankelijk is er geen sprake van het brandofferaltaar. En ook ontbreken de voorhangsels²³; vanaf de ingang kon Johannes meteen de troon van God zien. Blijkbaar ligt de weg naar God helemaal open. Hoe kan dat?

Het volmaakte offer

Dat kan omdat er nu werkelijk verzoening voor de schuld tot stand gebracht is. De inzettingen van het oude verbond konden dat niet verwezenlijken. De dienst der verzoening bestond uit onvolmaakte offers, die telkens herhaald moesten worden, omdat ze het doel nooit konden bereiken (10:11). En die offers werden gebracht door zondige priesters, die telkens eerst voor zichzelf moesten offeren (7:27). Maar nu heeft Jezus eens en voor altijd het volmaakte offer gebracht. En zo heeft Hij het eens en voor altijd in orde gemaakt tussen God en ons. 'Want met één offer heeft Hij hen die geheilgd worden, tot in eeuwigheid volmaakt.' (10:14 HSV; vergelijk 9:26; 10:10). Daarom zijn er nu geen offers voor de zonde meer nodig (10:18).

De schrijver van Hebreeëen benadrukt dat het offer van Jezus volstrekt eenmalig was.²⁴ Herhaling is een teken van zwakte: het doel wordt nooit bereikt. 'Zou er anders niet een einde gekomen zijn aan het offeren?' (10:2 HSV). Het offer van Jezus is uniek en definitief. Het is voor de eeuwigheid geldig.

In verband met zijn betoog over het offer van Jezus, haalt hij ook Psalm 40 aan²⁵. Of beter: hij stelt de woorden van deze psalm voor alsof ze door Jezus Zelf gesproken zijn:²⁶ 'Daarom

²⁰ Exodus 25:22 HSV; vergelijk Numeri 7:89.

²¹ Zie 1 Samuël 4:4; 6:2; 2 Koningen 19:15; 1 Kronieken 13:6; Psalm 80:2; 99:1; Jesaja 37:16

²² 2 Koningen 16:17; 2 Koningen 25:13; 1 Kronieken 18:8; Jeremia 52:17.

²³ Het voorhangsel in de tempel was immers gescheurd 'van boven tot beneden' toen Jezus stierf aan het kruis (Mattheüs 27:51; Marcus 15:38).

²⁴ Vier keer lezen we: 'eens en voor altijd' (7:27; 9:12; 10:2, 10).

²⁵ Hebreeëen ondersteunt een nieuwe gedachtegang vaak met een citaat uit de Psalmen. 'De auteur argumenteert opnieuw vanuit een psalm. Na de Psalmen 8; 95 en 110 is Psalm 40 de vierde psalm die het betoog versterkt.' (Van de Kamp 2010, pag. 236).

²⁶ Zoals hij vaker de Schrift heel letterlijk als Woord van God, als door God of Jezus Zelf gesproken beschouwt (bijvoorbeeld in 1:5, 7, 8, 13; 4:4, 5; 5:5 enz.).

zegt Christus bij zijn komst in de wereld: Offers en gaven hebt u niet verlangd, maar u hebt mij een lichaam gegeven; brand- en reinigingsoffers behaagden u niet. Toen heb ik gezegd: “Hier ben ik,” want dit staat in de boekrol over mij geschreven: “Ik ben gekomen, God, om uw wil te doen”.’ (10:5-7; vergelijk Psalm 40:7v²⁷). De offers onder het oude verbond voldeden niet aan de wil van God. Dierenoffers kunnen immers niet werkelijk de zonde wegnemen. Daarom biedt Jezus vrijwillig het offer van zijn leven aan, zijn lichaam (vers 5). ‘Het offer van het lichaam van Jezus is totaal nieuw ten opzichte van de oude offers, die geen echte toewijding van de offeraar te zien gaven. Zijn lichaam is het middel waardoor Jezus zijn solidariteit met het menselijk geslacht heeft bewezen (zie 2,14). Het offer van dieren was nooit toereikend, het persoonlijke offer van Christus’ eigen lichaam is het ene, complete en effectieve offer. Ook Hij moest iets hebben om te offeren (8,3): zijn lichaam is hier het antwoord. De priester is tegelijk het offer.’ (Van de Kamp 2010, pag. 240).

Toegang tot God

Dankzij Jezus, die Zichzelf als offer heeft aangeboden, hebben wij vrij toegang tot God. Jezus is als onze voorloper bij God naar binnen gegaan (6:20) en dus hebben wij een sterke troost (6:18 HSV) en een vaste hoop als ‘een betrouwbaar en zeker anker voor onze ziel.’ (6:19). Zo komen we in het allerheiligste en mogen we ‘zonder schroom naderen tot de troon van de Genadige’ (4:16).

Maar dat vraagt van ons ook een waarachtig hart (10:22) en volkomen toewijding, net als Jezus. In Openbaring komen we verderop het brandofferaltaar toch tegen, als Johannes de zielen van de martelaren onder het altaar ziet (Openbaring 6:9).²⁸ Zij zijn als het ware geslacht. Maar hun dood is geen offer voor de schuld, maar een gevolg van hun volkomen toewijding aan Jezus.²⁹

Wie er oprecht naar verlangt om bij God te zijn, vindt dankzij Jezus Christus dus altijd een open deur. Daar hoeven we niet aan te twijfelen. Maar Jezus vraagt op zijn beurt dan ook van ons dat wij trouw zijn aan Hem.

Een klemmend beroep

En juist die trouw aan Jezus staat bij de geadresseerden van Hebreeën onder druk. Het hele boek kan gezien worden als een klemmend beroep om niet terug te vallen van de werkelijkheid van Gods genade in de schaduw van de inzettingen van het oude verbond, maar om vast te houden aan het geloof in Jezus om zo bij God thuis te komen.

Het boek bevat een paar scherpe waarschuwingen. Dat begint al in hoofdstuk 2. ‘Daarom moeten wij al onze aandacht richten op wat we gehoord hebben, dan zullen we niet uit de

²⁷ Hebreeën citeert Psalm 40 volgens de Septuaginta, de Griekse vertaling van het Oude Testament. Die wijkt iets af van de Nederlandse vertalingen van de Hebreeuwse tekst. Zie Van de Kamp 2010, pag. 237.

²⁸ De ziel zit in het bloed (Genesis 9:4; Leviticus 17:11, 14; Deuteronomium 12:23) en het bloed werd opgevangen in een geul onder het altaar (Exodus 29:12; Leviticus 4:18, 30, 34; 5:9; 8:15; 9:9). Vandaar dat Johannes ‘de zielen van hen die geslacht waren’ onder het altaar ziet.

²⁹ ‘Zij hebben hun leven niet liefgehad tot in de dood’ (Openbaring 12:11 HSV).

koers raken. Want als het door engelen gesproken woord³⁰ al zo veel rechtskracht bezat dat op elke overtreding en ongehoorzaamheid een rechtmatige straf volgde, hoe zullen wij dan aan die straf ontkomen wanneer we geen acht slaan op de zoveel meer omvattende redding die begonnen is met de woorden van de Heer, en die voor ons bevestigd werd door hen die deze woorden hebben gehoord?' (2:1-3).

Ook spreekt de schrijver van Hebreeën zijn lezers rechtstreeks aan in 3:7-4:13; 6:4-12; 10:19-39; 12:1 tot het eind. Met name 6:4-6 en 10:26-31 zijn heel stevig van toon: voor wie Jezus Christus de rug toe keert, is er geen hoop meer. Wie van het geloof in Jezus afvallen, kunnen niet opnieuw tot bekering gebracht worden 'omdat zo iemand voor zichzelf de Zoon van God opnieuw kruisigt en aan bespotting blootstelt.' (6:4). Dit lijkt op gespannen voet te staan met de leer van de volharding der heiligen³¹ (gelovigen in Christus). Dat is misschien een wat ongelukkige term omdat de nadruk daarbij lijkt te liggen op de inspanning van mensen³², terwijl de zekerheid van het heil juist ligt in de trouwe liefde van God en niet in onze vastberadenheid.³³ Toch zijn wij daarbij niet passief. Volharding is niet een wiskundige berekening, waarbij we van een afstand kunnen toekijken, alsof het buiten ons om gaat. 'In elk geval doet onze inzet er kennelijk toe, en worden we met huid en haar ingeschakeld in het vernieuwingsgebeuren.' (Van den Brink & Van der Kooi 2011, pag. 627).

Ook als we de leer van de volharding der heiligen onderschrijven, weten we dat wij geen inzicht hebben in de raad van God en dat *in onze waarneming* mensen die wij voor christen hielden het geloof de rug toe kunnen keren. Dat gebeurt vandaag en dat gebeurde in de tijd dat Hebreeën geschreven werd. De schrijver, en hij niet alleen³⁴, waarschuwt daarom in krachtige bewoordingen om niet traag te worden, maar vol te houden 'tot het einde toe' (6:12).

Een positieve verwachting

Maar al is de toon dan scherp, hij wordt niet zuur. Bezorgdheid wordt geen pessimisme, kritiek wordt geen cynisme. Hij schrijft: 'We zeggen dit nu wel, geliefde broeders en zusters, maar we zijn ervan overtuigd dat u op de goede weg bent en dat u gered zult worden. Want God is niet zo onrechtvaardig dat hij vergeet wat u hebt gedaan, hoeveel liefde u aan zijn naam hebt betoond door sinds jaar en dag steun te verlenen aan de gelovigen.' (6:9v). Hun lijden omwille van het evangelie zal toch zeker niet voor niets geweest zijn (10:32)? De schrijver van Hebreeën mag dan ernstig zijn in zijn vermaningen, hij blijft overtuigd van het behoud van zijn lezers. 'The basis of the writer's confidence is that a true work of God has taken place among them. Although it was necessary to warn them sternly of the consequences of apostasy because they had become unreceptive (5:11) and were

³⁰ Hiermee wordt gedoeld op de woorden van het oude verbond die Mozes op de Sinaï ontving. Dit was volgens joodse opvattingen door bemiddeling van engelen gebeurd.

³¹ Van den Brink & Van der Kooi 2012, pag. 625-629, met name pag. 626v.

³² Van den Brink & Van der Kooi 2011, pag. 628.

³³ Marshall 2004, pag. 686.

³⁴ Zie bijvoorbeeld Matteüs 24:13; 1 Korinthe 10:11v; Galaten 5:1-4; Openbaring 2:5.

withdrawing from contact with others (5:12), they nevertheless displayed indisputable evidence of God's blessing (2:4; 6:4-5, 7 [...]). (Lane 1991 [WBC 47A], pag. 143).

Degenen die voor hen geloofden, hebben het ook zwaar gehad (11:4-31), maar 'door het geloof'³⁵ hebben ze grote dingen tot stand gebracht (11:33-35) of hebben ze verschrikkelijke dingen verdragen 'omdat ze uitzagen naar een betere opstanding' (11:35). Al deze gelovigen van het Oude Testament zitten als het ware op de tribune om degenen aan te moedigen die bij de hardloopwedstrijd de finish nog niet gehaald hebben (12:1). Want de prijsuitreiking volgt pas als de laatste loper binnen is (11:39v). De laatste loodjes zijn het zwaarst, maar de lopers putten moed en hoop uit het voorbeeld van hun coach: 'laten wij met volharding de wedloop lopen die voor ons ligt, terwijl wij het oog gericht houden op Jezus, de Leidsman en Voleinder van het geloof. Hij heeft om de vreugde die Hem in het vooruitzicht was gesteld, het kruis verdragen en de schande veracht en zit nu aan de rechterhand van de troon van God.' (12:1b-2 HSV). Daar schiet het beeld van de wedstrijd tekort, want Jezus is niet alleen de Coach (Leidsman), Hij is ook de Voleinder van het geloof. Dat er bij de streep een geweldige prijs te wachten ligt, is alleen te danken aan Hem. Die prijs ligt gegarandeerd klaar voor iedereen, want op Hem kunnen we aan. Want 'Jezus Christus blijft dezelfde, gisteren, vandaag en tot in eeuwigheid!' (13:8).

Priesterlijk pastoraat en Hebreeën

In de nieuwtestamentische gemeenten werden geen priesters aangesteld. Bij de veelheid van bijzondere bedieningen komt de priester niet voor. Alleen collectief worden de gelovigen 'koningen en priesters' of 'een koninklijk priesterschap' genoemd.³⁶ Het priesterschap is de 'collectieve taak van de gemeente, waarin ieder lid participeert.' (Noordegraaf 1992, pag. 15, in aansluiting bij Van Houwelingen 1991, pag. 83v). Wie tot Jezus komen worden 'ook zelf, als levende stenen, gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterschap, om geestelijke offers te brengen, die God welgevallig zijn door Jezus Christus.' (1 Petrus 2:5 HSV). De centrale persoon in het priesterschap is dus Jezus Zelf. Ons priesterschap verwijst naar Hem.

Ook in Hebreeën worden naast degenen die volgens de wet van Mozes deze dienst vervulden alleen Melchizedek en Jezus priester of hogepriester genoemd. En uiteindelijk heeft alleen Jezus Christus ons werkelijk eeuwig heil gebracht (5:9). Alleen zijn offer, het offer van zijn leven, was afdoende en kon ons werkelijk verzoenen met God.

Het doel van zijn priesterschap is dus: mensen bij God brengen. Ook in priesterlijk pastoraat zal het primair om de relatie met God gaan. Natuurlijk staat die niet los van allerlei andere relaties, misschien moet er wel eerst over verstoorde intermenselijke verhoudingen gesproken worden, maar als de band met God niet aan de orde komt, is er nog geen sprake van pastoraat in de eigenlijke zin van het woord.

Het obstakel wat daarbij in de eerste plaats weggenomen moest worden is de zonde. Jezus' zelfopoffering aan het kruis, was een offer voor de zonde, aangeboden in het hemelse

³⁵ Dit wordt 20 keer herhaald in Hebreeën 11.

³⁶ Zie vorige hoofdstuk.

heiligdom. Ook bij priesterlijk pastoraat zal het dus gaan over verzoening met God, over vergeving van zonden dankzij Jezus Christus. Het bijbelse idee is dat we gescheiden zijn van God door onze schuld, dat de zonde verzoend moet worden om werkelijk weer bij God thuis te kunnen komen. Dit staat behoorlijk haaks op onze cultuur, waarin het soms eerder lijkt alsof de mens God ter verantwoording roept dan andersom. We zullen hierin opnieuw de weg moeten leren vinden.

Priesterlijk pastoraat is elkaar bij Jezus brengen

Onze band aan Jezus is volgens de schrijver van Hebreeënen dus essentieel; voor wie die band doorsnijdt, is er geen hoop. Het gaat immers uiteindelijk niet om tijdelijk welbevinden, maar om uitzicht op een eeuwig vaderland (11:16), op opstanding uit de dood (11:35). En alleen Jezus garandeert die uitkomst (5:9). Alleen hij ontsluit de toegang tot de Vader.

De hele brief aan de Hebreeënen is in die zin een oefening in priesterlijk pastoraat: een oproep aan degenen die dreigen af te dwalen om bij Jezus te blijven. Omdat er zoveel op het spel staat, zijn de vermaningen fel, de bewoordingen scherp. Ook wat dit betreft geldt: zachte heelmeeesters maken stinkende wonden. Maar al kunnen de woorden hard aankomen, de grondhouding blijft positief. We blijven geloven in elkaars behoud, omdat we de vruchten van Gods genade bij elkaar herkend hebben.

We mogen daarbij de houding van Jezus Zelf weerspiegelen³⁷, Die weet wat het is om gebukt te gaan onder lijden en om te strijden tegen de verleiding tot zonde. Hoewel Hij Zelf in de verzoeking niet bezwaken is, kan Hij goed meevoelen met onze zwakheid. Dan zullen wij in zijn voetspoor toch zeker ook begrip kunnen tonen. We leven allemaal van zijn genade, daarin zijn we helemaal aan elkaar gelijk.

Priesterlijk pastoraat is elkaar helpen vertrouwen op Jezus, door Wie wij vergeving van zonden kunnen ontvangen; en in wiens Naam wij de vergeving mogen doorgeven aan anderen die tegen ons gezondigd hebben. Hoe moeilijk dat ook kan zijn. Zoals Paulus zei 'Verdraagt elkander en vergeeft elkander, indien de een tegen de ander een grief heeft; gelijk ook de Here u vergeven heeft, doet ook gij evenzo' (Kolossenzen 3:13, NBG'51). Niet als onmogelijke eis of als harde voorwaarde, zonder empathie, maar als uitvloeisel van de genade die we zelf ontvangen.

Priesterlijk pastoraat is elkaar helpen om onze blik te richten op Jezus, de 'Leidsman en Voleinder van het geloof' (12:2), Die als hogepriester Zichzelf offerde om ons te dienen. In hoeverre kunnen we iets van zijn houding weerspiegelen en ons leven in dienst stellen van de anderen? Zoals Paulus schreef aan de Thessalonicenzen: 'In die gezindheid, vol liefde voor u, waren we niet alleen bereid u te laten delen in Gods evangelie, maar ook in ons eigen leven. Zo dierbaar was u ons geworden.' (1 Thessalonicenzen 2:8).

Priesterlijk pastoraat is naderen tot God

³⁷ Vergelijk Filippenzen 2:5.

Jezus is de Wegbereider, God³⁸ is de bestemming. Het naderen tot God wordt in Hebreeën wel voorgesteld als een gang door de tempel, tot in het allerheiligste waar God troont ‘tussen de cherubs’ op het verzoendeksel. Zo lezen we: ‘Broeders en zusters, dankzij het bloed van Jezus kunnen we zonder schroom binnengaan in het heiligdom, omdat hij voor ons met zijn lichaam een weg naar een nieuw leven gebaad heeft, door het voorhangsel heen. We hebben nu een hogepriester die dienstdoet in het huis van God; laten we God dan naderen met een oprecht hart en een vast geloof, nu ons hart gereinigd is, wij van een slecht geweten bevrijd zijn en ons lichaam met zuiver water is gewassen.’ (10:19-22, vergelijk 4:16). Als we dit beeld verder invullen, kunnen we zeggen: priesterlijk pastoraat is met elkaar tot God naderen

- via het wasvat van de dagelijkse reiniging van zonden,
- vertrouwend op Jezus, die als priester Zichzelf voor ons geofferd heeft,
- terwijl we ook zelf onze priesterdienst vervullen door ons leven volkomen toe te wijden aan God,
- en delen in het vuur van zijn Geest, in de tempel gesymboliseerd door de zevenarmige kandelaar.
- En terwijl het reukwerk van onze gebeden naar God opstijgt,
- treden we binnen door het voorhangsel dat gescheurd is bij Jezus dood,
- om zo te naderen tot de troon van God.

Daar vinden we genade om te leven, als het moet om te lijden, en genade om te sterven. Daar vinden we een doel om na te streven, een wedloop om te lopen en uitzicht op het eeuwige leven. Daar vinden we het geluk om voor altijd bij God te mogen zijn.

Literatuur

- Archer, Gleason L. & Gregory Chirichigno (1983). *Old Testament Quotations in the New Testament* (BibleWorks ed.). Chicago: The Moody Bible Institute. ISBN: 0-8024-0236-4.
- Berg, M.R. van den (1995). *De brief aan de Hebreeën: Over de superioriteit van het nieuwe verbond*. Kampen: Kok Voorhoeve. ISBN 90-297-1341-0.
- Brink, dr. G. van den & dr. C. van der Kooi (2012). *Christelijke dogmatiek: een inleiding*. Zoetermeer: Boekencentrum. ISBN 978 90 239 2606 1.
- Bruggen, dr. Jakob van (1988). *Marcus: Het Evangelie volgens Petrus*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 90 242 0778 9.
- Calvin's Commentaries (1963). *The Epistle of Paul the Apostle tot he Hebrews and the First and Second Epistles of St Peter*. [Translator William B. Johnston]. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans. ISBN 0-8028-2052-2.
- Firet, dr. J. (1988). *Het agogisch moment in het pastoraal optreden* (6^e druk). Kampen: Kok. ISBN 90 242 0361 9.

³⁸ Jezus is Zelf ook God, maar met dit woord wordt in het Nieuwe Testament bijna altijd God de Vader bedoeld.

- Guthrie, Donald (1970). *New testament Introduction* (3rd ed. rev.). London: Inter-Varsity Press. ISBN 0 85111 564 0.
- Heitink, dr. Gerben (1979). *Pastoraat als hulpverlening: Inleiding in de pastorale theologie en psychologie* (2^e druk). Kampen: Kok. ISBN 90 242 0262 0.
- Holwerda, dr. K. (2003). *Hebreeën: vertaling met korte aantekeningen en 18 bredere studies*. Kampen: Kok. ISBN 90 435 0606 0.
- Houwelingen, dr. P.H.R. van (1991). *1 Petrus: Rondzendbrief uit Babylon*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 90 242 6092 2.
- Kamp, dr. H.R. van de (2000). *Openbaring: Profetie vanaf Patmos*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 978 90 435 0153 0.
- Kamp, dr. H.R. van de (2010). *Hebreeën: Geloven is volhouden*. [CNT3]. Kampen: Kok. ISBN 978 90 435 1811 6.
- Lane, William L. (1991). *Hebrews 1-8*. [Word Biblical Commentary 47A]. Dallas, Texas: Word Books. ISBN 0-8499-0246-0.
- Lane, William L. (1991). *Hebrews 9-13*. [Word Biblical Commentary 47B]. Dallas, Texas: Word Books. ISBN 0-8499-0935-X.
- Louw, Daniël J. (2000). *pastoraat as vertolking en ontmoeting: theologiese ontwerp vir 'n basistheorie, antropologie, metode en terapie* (Nuwe hersiene uitgawe 1999, 2^e druk). Kaapstad: Lux Verbi. ISBN 0 86997 837 3.
- Marshall, I. Howard (2004). *New Testament Theology: many witnesses, one Gospel*. Downers Grove, USA: InterVarsity Press. ISBN 0-8308-2795-1.
- Noordegraaf, dr. A. (1992). *Een koninklijk priesterschap: de betekenis van I Petrus 2:9 voor de opbouw van de gemeente*. Apeldoorn: Willem de Zwijgerstichting. ISBN 90 72462 09 2.
- Paul, dr. M.J. (2005) s.v. 'Gezalfde, Christus, Messias'. In dr. A. Noordegraaf, dr. G. Kwakkel, dr. S. Paas, dr. H.G.L. Peels & dr. A.W. Zwiep (red.), *Woordenboek voor bijbellezers* (pp. 214-219). Zoetermeer: Boekencentrum. ISBN 90 239 1204 7.
- Reiling, Jannes (2003). 'De brief aan de Hebreeën'. In: Jan Fokkelman & Wim Weren (red.), *De bijbel literair: Opbouw en gedachtegang van de bijbelse geschriften en hun onderlinge relaties* (pp. 683-695). Zoetermeer: Meinema. ISBN 90 211 3908 1.
- Schrenk, Gottlob (1965) s.v. 'ἱερός κτλ'. In Gerhard Kittel (ed.), *TDNT III* (pp. 221-283). Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans. Geen ISBN.
- Thielman, Frank (2005). *Theology of the New Testament: a canonical and synthetic approach*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan. ISBN 0-310-21132-7.